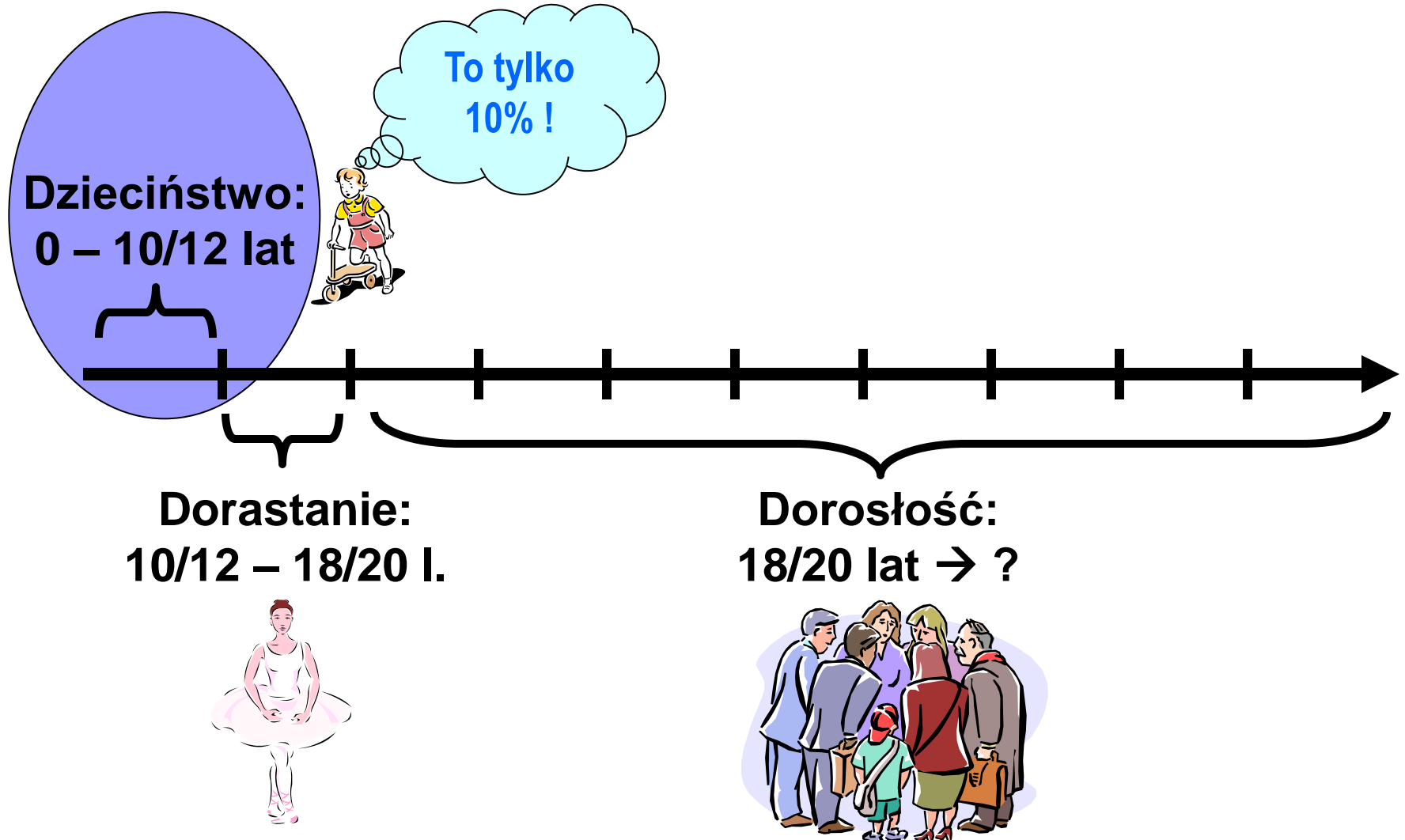

Dzieciństwo w cyklu życia człowieka

Wpływ zmian w otoczeniu społecznym na długość trwania kolejnych etapów życia

- skracanie okresu przedszkolnego
- wzrost zróżnicowania zmian w I okresie dorastania:
opóźnienie (*retardacja*) vs **przyspieszenie** (*akceleracja*)
dojrzewania seksualnego
- wydłużenie drugiej fazy dorastania
- pojawienie się nowej fazy przejściowej tzw. *emerging adulthood*
- wydłużenie czasu trwania tzw. kryzysu środka życia
- szybsze wchodzenie w trzecią fazę dorosłości (problem wczesnych emerytur, długotrwałego bezrobocia, marginalizacji i wykluczania)
- zróżnicowanie ścieżek rozwoju w etapie późnej dorosłości

Punkt wyjścia: 3 potrzeby podstawowe

- potrzeba więzi / afiliacji
(***R**elatedness*)
- potrzeba autonomii
(***A**uthonomy*)
- potrzeba kompetencji
(***C**ompetence*)

R

A

K

Punkt wyjścia: **3** potrzeby podstawowe

W każdym z 3 etapów
dzieciństwa:

1. do końca 1 r.ż.
2. 2-3 r.ż.
3. wiek przedszkolny

wszystkie **3** uniwersalne
potrzeby **wymagają**
zaspokajania

w kolejnych etapach
dzieciństwa jedna z potrzeb
podstawowych jest
dominująca

Warunki życia dziecka oraz
oddziaływania ze strony
otoczenia społecznego
w zakresie **opieki**
i edukacji w każdym
z tych etapów mają
zróżnicowaną wagę

Oba rodzaje oddziaływań muszą
występować **równocześnie**
i nawzajem się wspierać,
a nie być wobec siebie
konkurencyjne

Dopasowanie dziecko – otoczenie

Rozwój dziecka zależy od **dopasowania** między:

- (1) procesami biologicznego wzrostu i dojrzewania („**program genetyczny**”), szczególnie **CUN** - centralnego układu nerwowego (cechy temperamentu)
- (2) oddziaływaniami środowiska zewnętrznego – **fizycznego i społecznego**

Im większe dopasowanie tym lepsze zaspokajanie potrzeb uniwersalnych:

- podstawowych (niespecyficznych)
- potrzeb indywidualnych (specyficznych dla dziecka)

Wskaźniki dopasowania / niedopasowania oddziaływań otoczenia do właściwości dziecka widoczne są w trzech obszarach:

- **soma** – kondycja fizyczna dziecka, stan zdrowia
- **polis** – jakość kontaktu z otoczeniem
- **psyche** – aktywność dziecka i poziom rozwoju funkcji psychicznych

Koncepcja samostanowienia

Według Richard Ryan'a i Edward Deci'ego
(autorzy **SDT** – *self-determination theory*)
od poziomu zaspokojenia **3** podstawowych potrzeb
zależy opanowanie kompetencji takich, jak:

- zdolność do samostanowienia
- zdolność działania w oparciu o trwałą autonomiczną motywację
- autentyczna chęć i osobiste zaangażowanie w działanie
- zdolność do kreatywności
- produktywność w działaniu
- zachowanie dobrego samopoczucia oraz zdrowia psychicznego

Potrzeby podstawowe a forma wspomaganie rozwoju dziecka

Okres życia	wiek niemowlęcy	wiek poniemowlęcy	wiek przedszkolny
Wiek	(okres prenatalny) 0 – 1 rok życia	2 – 3 rok życia	4 – 6/7 rok życia
Układ potrzeb podstawowych	R – A – K	R – A – K	R – A – K
Dominująca potrzeba	wieź	autonomia	kompetencja
Oddziaływania otoczenia	opieka > edukacja	opieka i edukacja	opieka < edukacja
Kluczowe czynniki wspierające rozwój	<ul style="list-style-type: none"> kompetencje emocjonalne opiekuna (uwaga) jakość kontaktu z opiekunem 	<ul style="list-style-type: none"> kompetencje społeczno-emocjonalne opiekuna wsparcie społeczne dla rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> kompetencje poznawcze opiekuna jakość oferty wczesnej edukacji
Kluczowe czynniki ryzyka	medyczny model opieki	instrumentalizacja edukacji	infantylizacja edukacji

Rozwojowy rozkład jazdy *(developmental time-table)* w okresie dzieciństwa

Wiek dziecka	Uniwersalne potrzeby podstawowe i dominanta rozwojowa		
	potrzeba więzi	potrzeba autonomii	potrzeba kompetencji
3 – 6/7 lat wiek przedszkolny	R opieka	A opieka + edukacja	K edukacja
2 – 3 rok życia wiek poniemowlęcy	R opieka	A opieka + edukacja	A edukacja
okres prenatalny 0 – 1 rok życia wiek niemowlęcy	R opieka	A opieka + edukacja	A edukacja

Dzieciństwo jako fundament

EFEKTY ROZWOJU w okresie dzieciństwa:

kluczowe kompetencje osobiste

1

2

3

4

5

6

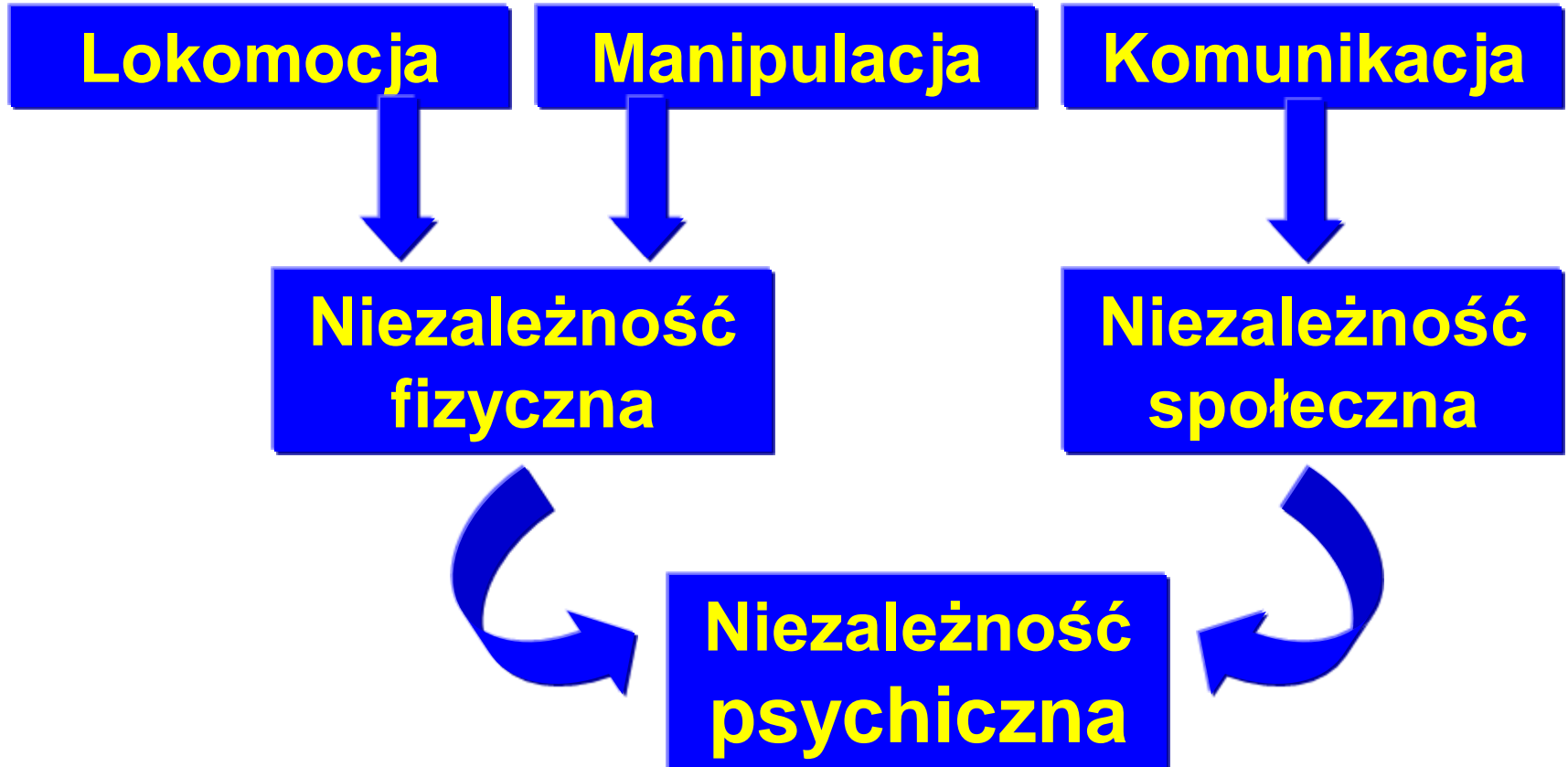
7

8

9

10

Wczesne dzieciństwo

Wiek przedszkolny

Poznanie świata

dziecko tworzy swoje teorie świat ten wyjaśniające

Nastawienia społeczne

kształtują się sympatie i antypatie

Moralność

kształtuje się sumienie

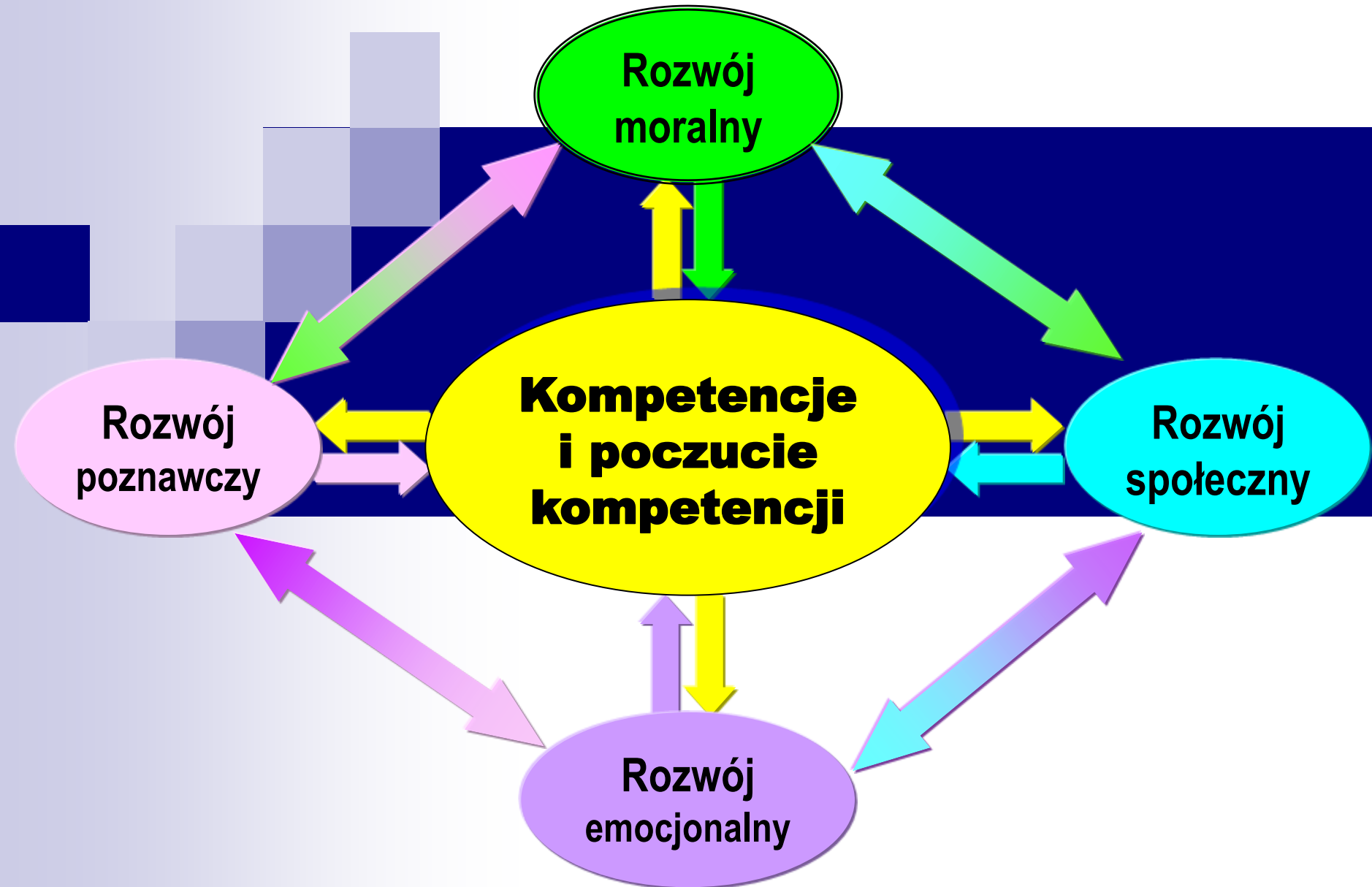
Inni ludzie

rozwija się kompetencja współpracy

Ja sam

rozwija się wyobraźnia, fantazjowanie,
działanie w sytuacji „na niby”

Wiek wczesnoszkolny

Główne źródło zagrożeń rozwoju dziecka

WYMAGANIA DOROSŁEGO
dotyczące zgodnego z zasadami
społecznymi zachowywania się
w różnych sytuacjach

KONFLIKT

tendencji dorosłych do ograniczania dziecka
i tendencji dziecka do swobodnego działania

DAŻENIA I CHĘCI DZIECKA
do samodzielnego
i niezależnego od dorosłych
zaspokajania swych potrzeb

Nadmiar kontroli nad dzieckiem

PRZEJAWY:

- **Częste ocenianie dziecka jako osoby**
- **Ogólnikowe oceny**
- **Emocjonalne oceny**
- **Zawstydzanie dziecka w obecności innych**
- **Porównywanie dziecka z innymi osobami**

SKUTKI:

- ❖ **zahamowanie aktywności dziecka**
- ❖ **ostentacyjne łamanie reguł przez dziecko**
- ❖ **nadmierna samokontrola**
- ❖ **zachowania „na pokaz” i błaznowanie**

Niedostatek kontroli nad dzieckiem

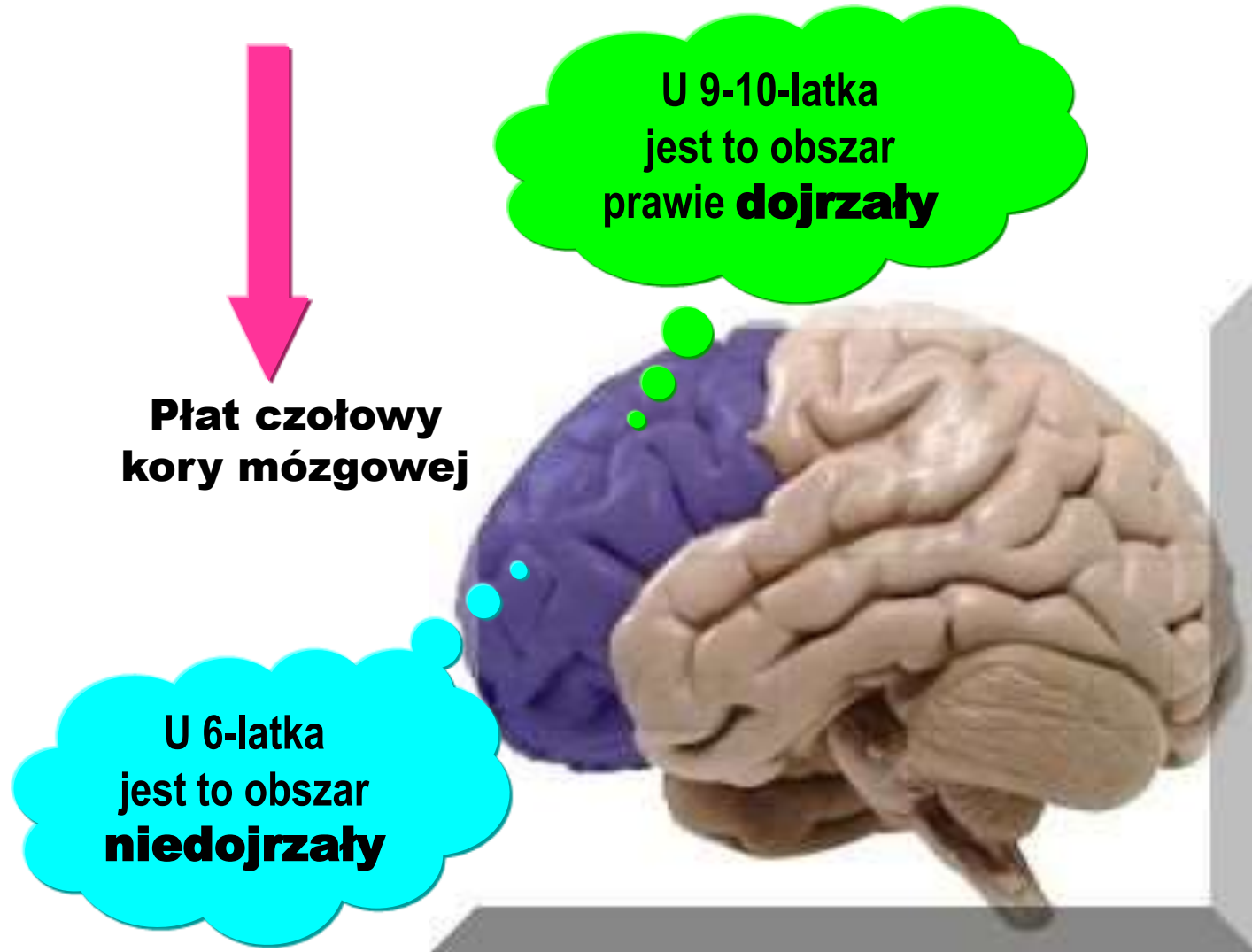
PRZEJAWY:

- duża łagodność i nadopiekuńczość
- nadmierna wyrozumiałość
- niskie wymagania
- niekonsekwencja dorosłych
- niejasne zasady i reguły stawiane dziecku

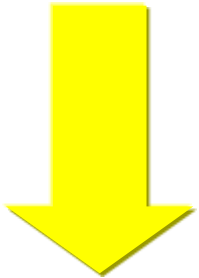
SKUTKI:

- ❖ nieradzenie sobie z silnymi emocjami
- ❖ doświadczanie uczucia lęku i bezradności
- ❖ utrudnione uczenie się „społecznie dobrych zachowań”

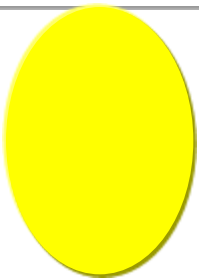
Jakie kompetencje rozwijają się we wczesnym wieku szkolnym ?

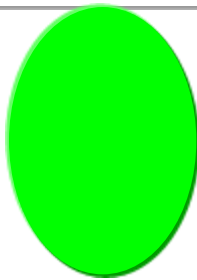
Za co odpowiada kora mózgowa przedczołowa?

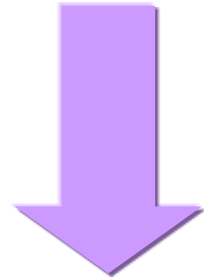
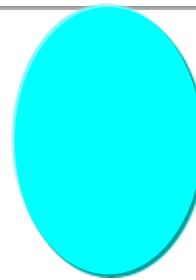
**planowanie
działań**

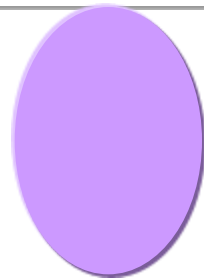
**ustalanie
ważności**

**wymyślanie
alternatyw**

**przewidywanie
konsekwencji**

Konieczne jest **zrównoważone podejście** do nauczania czyli stymulowanie wszystkich obszarów kory mózgowej ucznia

Tradycyjne podejście –

podające (= transmisja wiedzy) kładzie nacisk na **tylną część mózgu** czyli **nauka przez słuchanie i zapamiętywanie** („wykład”):

- dostarczanie informacji
- słabe ich porządkowanie (słabe związki przyczynowe, słabe związki logiczne)
- słaba integracja z już posiadanymi informacjami
- owocuje to brakiem rozumienia „istoty rzeczy”
- kształtują się „pigułki” wiedzy i „pigułki” umiejętności

Nowoczesne podejście –

odkrywcze (= konstruowanie wiedzy) kładzie nacisk na **przednią część mózgu** czyli **nauka przez uruchamianie własnej aktywności** („warsztaty”):

- głównie w formie zabawy i gier, w tym „gry ze słowami” i „gra słów”
- gry komputerowe
- zachęcanie do eksperymentowania indywidualnie, w parach, w triadach, w zespołach różnej wielkości
- zachęcanie do planowania i tworzenia - metoda projektów w zespołach różnej wielkości

6-latek bardzo potrzebuje **poznawczego rusztowania** (*scaffolding*), które będzie „wzmocniać od zewnątrz” jego jeszcze nie w pełni dojrzałą **korę przedczołową**

Małe dziecko przed 3/4 r. życia:

- potrzebuje dobrego **bliskiego kontaktu** z dorosłym – fizycznego i emocjonalnego
- jest to baza do podjęcia **eksploracji** otoczenia – dziecko ma bowiem **poczucie bezpieczeństwa**
- w trakcie działania dziecko stale **konsultuje się wzrokowo** z bliskim mu dorosłym, aby upewnić się, że nie grozi mu niebezpieczeństwo i kontynuuje eksplorację otoczenia
- bliski dorosły jako osoba znacząca to **OPIEKUN**
- OPIEKUN staje się **zewnętrznym funkcjonalnym ekwiwalentem** („uzupełnieniem”, „**protezą**”) jeszcze niedojrzałej funkcjonalnie kory przedczołowej dziecka

Przedszkolak i uczeń I klasy:

- potrzebuje dorosłego w roli **funkcjonalnego „bystrego narzędzia”** → **dorosły musi być kompetentny**
- pozwala mu to **zrekompensować brak 11 kompetencji**, które u starszych dzieci generowane są przez korę przedczołową
- bliski dorosły jako osoba znacząca to **NA - UCZYCIEL**
- dorosły w roli NAUCZYCIELA staje się **„wewnętrzną” funkcjonalną częścią umysłu dziecka**
- wymaga to od niego **umiejętności decentracji i kooperacji** z dzieckiem „z jego perspektywy”
- dorosły musi postawić **wymagania** i **pomagać** w ich spełnianiu (wsparcie emocjonalne, intelektualne i rzeczowe)

Podstawowy warunek dobrego rozwoju dziecka: RÓWNOWAGA

obciążenia

zasoby

**źródła
wsparcia**

